

Sygn. akt I ACa 942/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 października 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Józef Wąsik
Sędziowie:	SSA Władysław Pawlak SSA Marek Boniecki (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 14 października 2014 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa P. P.

przeciwko Skarbowi Państwa - Okręgowemu (...)w K.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 12 marca 2014 r. sygn. akt I C 766/13

1. oddala apelację;

2. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 120 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

3. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz adwokata A. S. z Kancelarii Adwokackiej w K. kwotę 147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych 60/100) w tym 27,60 zł podatku od towarów i usług, tytułem pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 942/14

Uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 14 października 2014 r.

Powód domagał się ostatecznie zasądzenia od Skarbu Państwa – Okręgowego (...) w K. kwoty 180 000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych w związku z warunkami, w jakich był osadzony w Areszcie Śledczym w K. w okresie od 27 grudnia 2010 r. do 29 sierpnia 2013 r.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa, zarzucając, że okoliczności, które wskazywał jako naruszające jego dobra osobiste nie miały miejsca.

Wyrokiem z dnia 12 marca 2014 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach procesu i wynagrodzeniu dla ustanowionego dla powoda z urzędu adwokata.

Sąd pierwszej instancji ustalił stan faktyczny szczegółowo zaprezentowany w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, z którego wynika, że powód w okresie objętym żądaniem przebywał w Areszcie Śledczym przy ul. (...) w K. w celach: nr 211 o pow. 19,96 m² do 10 lutego 2011 r., nr 440 o pow. 28,03 m² do 9 maja 2011 r., nr 438 o pow. 12,84 m² do 11 maja 2011 r., nr 435 o pow. 25,30 m² do 16 czerwca 2011 r., nr 206 o pow. 20,19 m² do 29 czerwca 2011 r., nr 220 o pow. 6,53 m² do 1 września 2011 r., nr 405 o pow. 28,69 m² do 24 listopada 2011 r., nr 411 o pow. 15,86 m² do 9 grudnia 2011 r., nr 220 o pow. 6,53 m² do 1 czerwca 2012 r., nr 206 o pow. 20,19 m² do 6 czerwca 2012 r., nr 165 o pow. 20,13 m² do 17 lipca 2012 r. oraz nr 307 o pow. 12 m² do 29 sierpnia 2013 r. W żadnej z tych cel, w czasie gdy przebywał w nich powód, na każdego z osadzonych przypadało ponad 3 m² powierzchni celi. W stosunku do powoda nie wydawano decyzji o umieszczeniu w celi, w której powierzchnia na skazanego wynosi mniej niż ww. norma. W celach znajdowało się zawsze jedno dodatkowe łóżko na wypadek obowiązku przyjęcia kolejnych osadzonych. W każdej celi, w której przebywał osadzony znajdował się kącik sanitarny. Nie był zabudowany do samego sufitu, co powodowało wydostawanie się nieprzyjemnych zapachów na zewnątrz. Kąciki były wydzielone w sposób dostateczny dla zapewnienia intymności każdemu z osadzonych podczas załatwiania potrzeb fizjologicznych. Przewody wentylacyjne były drożne. Stan budynku oraz cel był regularnie kontrolowany. W Areszcie Śledczym znajduje się biblioteka, jednak powód nie wyrażał chęci korzystania z jej zbiorów. Podczas pobytu w Areszcie powód przebywał też w celach dla palących, jednak na swoją wyraźną prośbę i po złożeniu oświadczenia, że jest osobą palącą. W czasie osadzenia powodowi przysługiwała godzina spacerów dziennie na tzw. spacerniaku. Powód wykorzystywał ten czas także dla dotlenienia. Zdarzało się, że inni osadzeni w czasie spacerów palili wyroby tytoniowe, lecz powód nie zgłaszał wychowawcom tego faktu. Powód miał zapewniony dostęp do opieki medycznej. Był przyjmowany przez lekarzy oraz stomatologa.

W ustalonym przez siebie stanie faktycznym, po dokonaniu oceny przeprowadzonych w sprawie dowodów Sąd Okręgowy uznał powództwo za nieuzasadnione w świetle przepisów art. 448 k.c. i art. 24 §1 k.c. W ocenie Sądu powód nie wykazał, aby w spornym okresie doszło do naruszenia jego dóbr osobistych w postaci: godności osobistej, prawa do intymności, prawa do godnego i humanitarnego odbywania kary pozbawienia wolności w godziwych warunkach oraz prawa do należytego sprawowania opieki zdrowotnej w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, poprzez: osadzenie w przeludnionych, pozbawionych należytych warunków sanitarnych, nie spełniających podstawowych standardów celach; konieczność znoszenia palenia tytoniu w celach i w czasie spacerów; niewłaściwe leczenie. Nie zostało udowodnione, aby powód w ogóle przebywał w przeludnionej celi. Nie naruszało też godności powoda przebywanie czasowe w częściowo zagrzybionych i nie odpowiadających standardom estetycznym celach, które nie było przejawem szykanowania osadzonego, lecz trudnej sytuacji materialnej zakładu karnego. Cele posiadały należne i kompletne wyposażenie zapewniające zaspokojenie podstawowych potrzeb i utrzymanie higieny intymnej. Niemożność pełnego otwarcia okien spowodowana była blokowaniem przez kraty, które są nieodłącznym elementem każdego zakładu karnego. Odnośnie kwestii osadzenia powoda wraz z osobami palącymi Sąd Okręgowy wskazał, że każdorazowo odbywało się to za zgodą powoda, zaś niezgłaszanie niedogodności z tym związanych w czasie spacerów wychowawcom, uniemożliwiało zapobieżenie takim sytuacjom. W ocenie Sądu pierwszej instancji powód nie wykazał również nieprawidłowości w swoim leczeniu oraz nieprawidłowego osadzenia go w zakładzie zamkniętym zamiast półotwartym.

Za podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd Okręgowy przyjął art. 98 §1 k.p.c. w zw. z art. 98 §3 k.p.c. i art. 99 k.p.c., zaś o wynagrodzeniu adwokata ustanowionego dla powoda z urzędu §11 ust. 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t. jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 461).

Wyrok powyższy zaskarżył w całości apelacją powód, zarzucając: 1) błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że w przedmiotowej sprawie nie doszło do naruszenia dóbr osobistych w wyniku złych warunków bytowych w Areszcie Śledczym w K., co Sąd ustalił jedynie na podstawie zeznań przedstawiciela pozwanego i tym samym wybiórczo potraktował materiał dowodowy, podczas gdy w odczuciu powoda, spędził on kilkanaście miesięcy w celach, które nie spełniały standardów określonych przez prawo i tym samym odbywał on swoją karę pozbawienia wolności w gorszych warunkach niż powinien, co urągało jego godności osobistej – a w konsekwencji naruszenie art. 233 §1 k.p.c.; 2) naruszenie art. 23 k.c. poprzez stwierdzenie, iż nie naruszono dóbr osobistych powoda i w konsekwencji naruszenie art. 24 §1 k.c. w zw. z art. 448 k.c. poprzez przyjęcie, że nie zachodzą przesłanki do zasądzenia zadośćuczynienia.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Strona pozwana w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie podkreślić należy, że Sąd Okręgowy prawidłowo, na podstawie dowodów ocenionych z poszanowaniem reguł wskazanych przepisem art. 233 §1 k.p.c. ustalił stan faktyczny sprawy, co pozwoliło Sądowi Apelacyjnemu przyjąć go za własny.

Za właściwą uznać należało również ocenę zeznań powoda oraz świadka P. N. odnośnie kwestii przeludnienia w celi nr 411. Słusznie Sąd Okręgowy wskazał na rozbieżność w podawanych przez ww. osoby informacjach co do czasu, w jakim w celi miało przebywać sześciu osadzonych. Przyjmując nawet za wiarygodną wersję powoda jako bardziej zainteresowanego w korzystnym dla siebie przedstawianiu okoliczności, trudno byłoby uznać, że kilkudniowe niedochowanie normy powierzchniowej naruszyło dobro osobiste osadzonego do godnego odbywania kary pozbawienia wolności. Podkreślenia jednak wymaga, że przedstawione przez stronę pozwaną dokumenty obrazujące liczbę osadzonych w konkretnych celach w danym okresie, wsparte zeznaniami R. H. oraz bezsporną okolicznością niewydawania decyzji pozwalających na pobyt osadzonych w celi, w której nie jest zachowana norma powierzchniowa, świadczą bezsprzecznie o tym, że w przypadku powoda nie dochodziło do naruszenia takiej normy.

Podobnie odnieść należy się do kwestii ustalenia wymiarów celi nr 220, która wg dokumentacji przedstawionej przez stronę pozwaną miała mieć powierzchnię 6,53 m², zaś wg powoda 5,2 – 5,5 m². Po pierwsze, w sprawie bezsporne było, że w celi tej przebywały łącznie z powodem dwie osoby. Po wtóre, powód w celi tej przebywał dwa miesiące. Zakładając nawet zatem, że pomiary dokonane przez skarżącego były prawidłowe, to z uwagi na nieznaczne i krótkotrwałe przekroczenie normy powierzchniowej, trudno byłoby przyjąć, że względem powoda doszło w tym przypadku do naruszenia dóbr osobistych tego rodzaju, który uzasadniałby przyznanie na podst. art. 448 k.c. zadośćuczynienia w jakiegokolwiek wysokości. W powyższej sytuacji, w istocie dowód z opinii biegłego nie był przydatny dla rozstrzygnięcia. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie było jednakże podstaw do podważania wiarygodności danych podawanych przez stronę pozwaną. Pomijając w tym miejscu niedoskonałość metody pomiaru zastosowanej przez powoda, zauważyć trzeba, że wymiary innych cel nie były kwestionowane. Ponadto wiarygodność danych wskazywanych przez skarżącego podważa fakt niezgłoszenia swoich wątpliwości co do rozmiarów celi administracji Aresztu, co pozwoliłoby na ich weryfikację, ewentualnie wydanie stosownej decyzji. Trudno także logicznie wytłumaczyć utrzymywanie przez zarząd Aresztu Śledczego celi nie spełniającej wymogów powierzchniowych dla dwóch osób, a jednocześnie znacznie przekraczającej normę przewidzianą dla jednego osadzonego, w sytuacji powszechnie znanego deficytu powierzchni

zakładów penitencjarnych. Gdyby zatem nawet przyjąć, że norma powierzchniowa nie była zachowana, to uzasadnione byłoby przyjęcie, że administracja Aresztu nie miała takiej świadomości, zaś powód jako osadzony nie podzielił się swoimi spostrzeżeniami w tym zakresie. Zasadzenie na rzecz skarżącego w takich okolicznościach jakiegokolwiek zadośćuczynienia pozostawałoby w rażącej sprzeczności z zasadami współżycia społecznego.

Przechodząc do oceny wpływu zagrzybienia celi na naruszenie dóbr osobistych powoda, wskazać należy na kilka okoliczności. Po pierwsze, świadek P. N. wskazywał na zagrzybienie celi nr 411, albowiem tylko w tej celi przebywał razem z powodem. Tymczasem w apelacji skarżący wskazuje wyłącznie na zagrzybienie celi nr 211, w której przebywał jedynie 44 dni. Przytoczyć i podzielić w tym miejscu należy pogląd orzecznictwa, zgodnie z którym nie narusza godności skazanego przebywanie przez okres trzech miesięcy w celi zagrzybionej, wymagającej remontu oraz nieodpowiadającej standardom estetycznym i użytkowym, wynikające z trudnej sytuacji materialnej zakładu karnego, dotyczącej wielu osób odbywających karę pozbawienia wolności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 473/11, OSNC 2012/12/146). Wskazać w tym miejscu trzeba, że w świetle twierdzeń apelacji krzywda powoda polegać miała nie tyle na braku estetyki celi, lecz na negatywnym wpływie jej zawilgocenia na stan zdrowia skarżącego. W tym zakresie jednak powód nie zaferował żadnego dowodu, który pozwoliłby na przyjęcie istnienia związku przyczynowego między zagrzybieniem celi a pogorszeniem stanu zdrowia skarżącego. Posłużenie się w tym miejscu wyłącznie zasadami doświadczenia życiowego, przy braku wykazania stopnia zagrzybienia, a jednocześnie przy uwzględnieniu krótkotrwałości pobytu w celi 211, nie jest wystarczające dla poczynienia relewantnych ustaleń. Nie została również wykazana przez powoda okoliczność wadliwości wentylacji w celach.

Skarżący nie udowodnił także, aby przebywał w celach dla osób palących wbrew swojej woli. Jego twierdzenia o rzekomym zmuszaniu do składania w tym zakresie niezgodnych z prawdą oświadczeń pozostały całkowicie gołosłowne, a nadto nie brzmią wiarygodnie. Trudno także w takiej sytuacji wyjaśnić brak zgłoszenia tego typu pogwałcenia przepisów prawa organowi nadzoru penitencjarnego. Analogicznej ocenie poddać należało także twierdzenia skarżącego o rzekomym osadzeniu go w zakładzie typu zamkniętego zamiast półotwartego, która to okoliczność nie powinna być trudna do wykazania. W kwestii z kolei narażenia powoda na konieczność znoszenia palenia wyrobów tytoniowych przez współosadzonych w czasie spacerów, zważyć należy, iż skarżący nie informował administracji Aresztu o niedogodnościach z tym związanych, co jest o tyle istotne, że palenie tytoniu na świeżym powietrzu nie jest co do zasady zakazane także w warunkach wolnościowych.

Konkludując poczynione wyżej rozważania, dojść należało do przekonania, że w spornym okresie nie zostały naruszone dobra osobiste powoda w związku z odbywaniem przez niego kary pozbawienia wolności. Uznanie za prawidłowe ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego skutkować musiało nieuwzględnieniem zarzutu naruszenia prawa materialnego w postaci przepisów art. 23 k.c. oraz art. 448 k.c. w zw. z art. 24 §1 k.c. Mieć przy tym trzeba na uwadze, że już samo pozbawienie człowieka wolności godzi w sposób drastyczny w jego dobra osobiste, choć działaniu takiemu nie sposób zarzucić bezprawności, o ile następuje na podstawie wydanego zgodnie z przepisami prawa orzeczenia organu sądowego. Dopiero zatem takie naruszenia dóbr osobistych, które przekraczają normy wykonywania kary pozbawienia wolności mogą być, w konkretnych okolicznościach uznane za dające podstawę do stosowania środków ochrony prawnej, jakimi są przepisy art. 24 § 1 k.c. i art. 448 k.c. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 25 lutego 2014 r., I ACa 1150/13, LEX nr 1439207). Wskazać przy tym należy, iż strona dochodząca zadośćuczynienia pieniężnego z tytułu naruszenia dobra osobistego zobowiązana jest udowodnić nie tylko sam fakt naruszenia dobra osobistego, ale także doznania krzywdy wskutek naruszenia dobra osobistego. Należy przy tym mieć na względzie, że nie każde naruszenie dobra osobistego rodzi prawo do żądania zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. Jego przyznanie zależy od wielu różnych okoliczności, w tym m.in. od długotrwałości przebywania w przeludnionej celi, uciążliwości z tym związanych, poczucia krzywdy i jego stopnia oraz od pozostałych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, które mogą zwiększać poczucie krzywdy lub je osłabiać, a nawet sprawiać, że w ogóle nie powstało (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 6 września 2013 r., I ACa 362/13, LEX nr 1403839). W okolicznościach rozpoznawanej sprawy przyjęcie nawet zatem, że powód przebywał okresowo w celi zagrzybionej czy z niewielkim deficytem powierzchni, nie rodziłoby odpowiedzialności odszkodowawczej strony pozwanej. Brak jakichkolwiek dowodów na to, że powód zgłaszał ewentualne zastrzeżenia co do warunków, w jakich był osadzony,

także daje asumpt do stwierdzenia, że nie odbierał ich jako naruszające jego dobra osobiste. Dotyczy to również kwestii kącików sanitarnych, która w apelacji podnoszona nie była, podobnie jak rzekome nieprawidłowości w opiece medycznej czy korzystaniu z biblioteki, niewykazane w żadnym zakresie.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego, które po stronie powodowej ograniczyły się do wynagrodzenia radcy Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa orzeczono na podst. art. 98 §1 k.p.c. w zw. z art. 391 §1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. oraz §11 pkt 25 w zw. z §13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t. jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 461).

Za podstawę rozstrzygnięcia w przedmiocie wynagrodzenia reprezentującego powoda z urzędu w postępowaniu apelacyjnym adwokata przyjęto art. 29 ust. 1 ustawy z dnia z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (t. jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 635 ze zm.) oraz §11 pkt 25 w zw. z §13 ust. 1 pkt 2 i §2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t. jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 461)